

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૨૫૩૪/૨૦૦૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ, ૧૯૫૦ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?
૫	શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ?

=====

પ્રેમાણી પ્રોડક્ટ્સ....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

મુકુંદભાઈ એમ. યાજ્ઞિક....સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નંબર ૧ તરફે એડવોકેટ શ્રી દીપક આર. દવે

સામાવાળા(ઓ) નંબર ૧ તરફે એડવોકેટ શ્રી કે.વી. ગઢિયા વતી શ્રી યોગી
ગઢિયા

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ

તારીખ: ૦૭/૦૪/૨૦૧૪

મૌખિક ચુકાદો

૧. હાલની અરજી રેકૉર્ડ્સ (એલસીએ) નં. ૯૭૨/૧૯૯૨ માં લેબર કોર્ટ દ્વારા
પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૨૧.૦૬.૨૦૦૬ ના ચુકાદા અને એવોર્ડ સામે

નિર્દેશિત છે જેના દ્વારા લેબર કોર્ટે ૨૦% પાછલા વેતન સાથે પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

૨. કેસની ટૂંકી હકીકતો એવી જણાય છે કે અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, સામાવાળાની તારીખ ૧૦.૧૨.૧૯૬૮ થી સુપરવાઇઝર તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. તેમણે નોકરી ચાલુ રાખી અને ત્યારબાદ તેમને પ્રોડક્શન ઈન-ચાર્જ તરીકે બઢતી આપવામાં આવી. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, સામાવાળાએ તેમની પત્ની અને ભત્રીજાના નામે તે જ ઉત્પાદન બનાવવાનો વ્યવસાય શરૂ કર્યો હતો જેનું અરજદાર દ્વારા વેચાણ કરવામાં આવતું હતું અને સામાવાળા તરફથી અરજદારના વ્યવસાયને અન્યત્ર વાળવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. અરજદારે સામાવાળા પરનો વિશ્વાસ ગુમાવ્યો અને ત્યારબાદ તારીખ ૨૭.૦૫.૧૯૯૧ ના રોજ, સામાવાળાની સેવાનો અંત લાવવામાં આવ્યો. સામાવાળા દ્વારા ધ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડિસ્પ્યુટ્સ એક્ટ, ૧૯૪૭ (જે હવે પછી “સદર આઈ.ડી. એક્ટ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) હેઠળ તકરાર ઉપસ્થિત કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ આવી તકરાર નિર્ણાયકતા માટે લેબર કોર્ટને સંદર્ભિત કરવામાં આવી હતી જે રેકર્ડ્સ (એલસીએ) નં. ૯૭૨/૧૯૯૨ બન્યો. લેબર કોર્ટે નિર્ણાયકતા પ્રક્રિયાના અંતે ઉપર સંદર્ભિત ચુકાદો અને એવોર્ડ પસાર કર્યો. સંજોગો હેઠળ, આ કોર્ટ સમક્ષ હાલની અરજી દાખલ કરેલ છે.

૩. મેં અરજદાર તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી દીપક દવે અને સામાવાળા તરફે શ્રી યોગી ગઢિયાને સાંભળ્યા છે.

૪. અરજદાર તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળા વ્યવસ્થાપકીય તેમજ સુપરવાઈઝરી ક્ષમતામાં કામ કરતા હતા અને તેમનો પગાર રૂ. ૧,૬૦૦/- થી વધુ હતો જે તે સમયે સદર આઈ.ડી. એક્ટની કલમ ૨(એસ) હેઠળની મર્યાદા હતી અને તેથી, તેઓ સદર અધિનિયમ હેઠળ કામદાર કહી શકાય નહીં અને પરિણામે સદર અધિનિયમ હેઠળનું રક્ષણ તેમને ઉપલબ્ધ રહેશે નહીં અને તેથી તે લેબર કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રની બહાર છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અન્યથા પણ સામાવાળા તેમની પત્ની અને ભત્રીજાના નામે તે ઉત્પાદન બનાવવાનો વ્યવસાય કરતા હતા જેનું અરજદાર દ્વારા ઉત્પાદન કરવામાં આવતું હતું અને તેના પરિણામે વિશ્વાસનો ભંગ થયો હતો અને તેથી, તેમની સેવાનો યોગ્ય રીતે અંત લાવવામાં આવ્યો હતો. અરજદારની વ્યવસ્થાપકીય ક્ષમતા અને સુપરવાઈઝરી ક્ષમતામાં કામગીરી દર્શાવતા અસંખ્ય દસ્તાવેજો રજૂ કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી તેવું ચુકાદામાં નોંધવામાં લેબર કોર્ટે ભૂલ કરી છે. તેથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે લેબર કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ એવોર્ડ રદ અને બાજુ પર રાખવામાં આવે.

૫. જ્યારે સામાવાળા તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગઢિયાએ રજૂઆત કરી હતી કે સ્વીકૃત રીતે સેવાનો અંત લાવતા પહેલાં કોઈપણ પ્રકારની તપાસ હાથ ધરવામાં આવી ન હતી અને તેથી સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ મુજબ સેવાનો અંત લાવવાનું કૃત્ય ગેરકાયદેસર ગણાશે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે

મેનેજમેન્ટ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા દસ્તાવેજો પર સામાવાળા દ્વારા અરજદારના આગ્રહના કારણે સહી કરવામાં આવી હતી કારણ કે તેઓ એક નાની ફેક્ટરીમાં કામ કરતા હતા અને માલિકના આગ્રહનો વિરોધ કરી શક્યા ન હતા. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વાસ્તવમાં સામાવાળા વ્યવસ્થાપકીય ક્ષમતામાં કે સુપરવાઈઝરી ક્ષમતામાં કામ કરતા ન હતા પરંતુ તેઓ એવી પ્રવૃત્તિ કરતા હતા જે સદર આઈ.ડી. એક્ટની કલમ ૨(એસ) ના અર્થમાં આવશે અને રક્ષણ ઉપલબ્ધ રહેશે તથા લેબર કોર્ટ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી હશે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જો લેબર કોર્ટ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી હોય અને જ્યારે સેવાનો અંત કોઈપણ તપાસ કર્યા વિના લાવવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે લેબર કોર્ટે ૨૦% પાછલા વેતન સાથે પુનઃસ્થાપિત કરવાનો યોગ્ય રીતે નિર્દેશ આપ્યો છે અને તેથી, આ કોર્ટ લેબર કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા એવોર્ડમાં દખલ ન કરવા મહેરબાની કરશે.

૬. એ એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે સેવાનો અંત લાવતા પહેલાં કોઈ તપાસ હાથ ધરવામાં આવી ન હતી અને તેથી સદર પાસાઓ પર, મને જણાતું નથી કે કોઈ ચર્ચા કરવાની જરૂર છે. જોકે, જે મુદ્દો બાબતના મૂળ સુધી જાય છે તે એ છે કે શું સામાવાળા સદર આઈ.ડી. એક્ટની કલમ ૨(એસ) ના અર્થમાં કામદાર કહી શકાય કે નહીં અને જો જવાબ નકારાત્મક હોય, તો લેબર કોર્ટ કોઈ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી રહેશે નહીં અને પરિણામે, સદર અધિનિયમ હેઠળની દાદ માટેનો એવોર્ડ આપોઆપ રદબાતલ થઈ જશે.

૭. સેવાનો અંત મે, ૧૯૯૧ ના વર્ષનો હોવાથી, તે સમયે અમલમાં રહેલી સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી બની શકે છે. તે સમયે સદર આઈ.ડી. એક્ટની કલમ ૨(એસ) નીચે મુજબ હતી:

“કલમ ૨(એસ) “કામદાર” એટલે નોકરીની શરતો સ્પષ્ટ કે ગર્ભિત હોય તેવા ભાડા અથવા મહેનતાણા માટે કોઈપણ મેન્યુઅલ, અકુશળ, કુશળ, તકનીકી, ઓપરેશનલ, ક્લેરિકલ અથવા સુપરવાઈઝરી કામ કરવા માટે કોઈપણ ઉદ્યોગમાં કામે રાખવામાં આવેલી કોઈપણ વ્યક્તિ (એપ્રેન્ટિસ સહિત), અને ઔદ્યોગિક તકરારના સંબંધમાં આ અધિનિયમ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહીના હેતુઓ માટે, આવી કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે જેને તે તકરારના સંબંધમાં અથવા તેના પરિણામે બરતરફ કરવામાં આવી હોય, મુક્ત કરવામાં આવી હોય અથવા છટાણી કરવામાં આવી હોય, અથવા જેની બરતરફી, મુક્તિ અથવા છટાણીના કારણે તે તકરાર થઈ હોય, પરંતુ તેમાં આવી કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થતો નથી—

(૧) જે ધ એર ફોર્સ એક્ટ, ૧૯૫૦ (૧૯૫૦ નો ૪૫), અથવા ધ આર્મી એક્ટ, ૧૯૫૦ (૧૯૫૦ નો ૪૬), અથવા ધ નેવી એક્ટ, ૧૯૫૭ (૧૯૫૭ નો ૬૨) ને આધીન હોય; અથવા

(૨) જે પોલીસ સેવામાં અથવા જેલના અધિકારી અથવા અન્ય કર્મચારી તરીકે નોકરી કરતા હોય, અથવા

(૩) જે મુખ્યત્વે વ્યવસ્થાપકીય અથવા વહીવટી ક્ષમતામાં નોકરી કરતા હોય, અથવા

(૪) જેઓ સુપરવાઈઝરી ક્ષમતામાં નોકરી કરતા હોવાના નાતે, દર મહિને એક હજાર છસો રૂપિયાથી વધુ વેતન મેળવતા હોય અથવા હોદ્દા સાથે જોડાયેલી ફરજોના સ્વરૂપના કારણે અથવા પોતાનામાં નિહિત સત્તાઓના કારણે, મુખ્યત્વે વ્યવસ્થાપકીય સ્વરૂપના કાર્યો કરતા હોય.”

૮. ઉપરોક્ત બાબત દર્શાવે છે કે કોઈપણ ઉદ્યોગમાં જોડાયેલી તમામ વ્યક્તિઓ આવરી લેવાયેલ છે પરંતુ અપવાદ દ્વારા એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જે વ્યક્તિ સુપરવાઈઝરી ક્ષમતામાં કામે રાખવામાં આવેલ હોય અને વાર્ષિક રૂ. ૧,૬૦૦/- થી વધુ વેતન મેળવતી હોય અથવા વ્યવસ્થાપકીય ક્ષમતામાં તેને નિહિત સત્તા મુજબ ફરજ બજાવતી હોય તે બાકાત રહેશે. એ સાચું છે કે હવે એ સુસ્થાપિત છે કે કોઈ વ્યક્તિના માત્ર પદનામનું નામકરણ તેને સદર આઈ.ડી. એક્ટ હેઠળ ઉપલબ્ધ સુરક્ષાના લાભથી વંચિત રાખવા માટે પૂરતું નથી અને કોર્ટે પોતાની સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પુરાવાને ધ્યાને લીધા પછી તે વ્યક્તિની કામગીરી અથવા દરજ્જાની તપાસ કરવી જરૂરી બની શકે છે. ફકરા-૧૦ પરના એવોર્ડમાં લેબર કોર્ટનું તારણ એ અસરનું છે કે કંપની દ્વારા કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો

નથી જે મારા મતે રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ દેખાતી ભૂલ છે કારણ કે અસંખ્ય દસ્તાવેજો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. અરજદાર તરફે આંક ૧૧ પરની દસ્તાવેજોની યાદી સામાવાળા કામદાર નોકરીમાં હતા ત્યારે તેમના દ્વારા કરવામાં આવતી વિવિધ પ્રકારની કામગીરી દર્શાવે છે. વાસ્તવમાં લેબર કોર્ટ માટે સંબંધિત સાક્ષીઓની જુબાની સાથે પુરાવા પર વિચાર કરવો જરૂરી હતો અને ત્યારબાદ આવો પુરાવો આધાર રાખવા યોગ્ય છે કે નકારી કાઢવા યોગ્ય છે તે અંગે પોતાનું તારણ નોંધવું જરૂરી હતું પરંતુ તે દસ્તાવેજો ધ્યાને લીધા પછી લેબર કોર્ટ દ્વારા કોઈપણ પ્રકારનું તારણ આપવામાં આવ્યું નથી. જો તે દસ્તાવેજો અને અન્ય પુરાવા ધ્યાને લેવામાં આવે તો પણ સદર અધિનિયમની કલમ ૨(એસ) મુજબ કામદાર તરીકે સામાવાળા માટેનું લેબર કોર્ટનું અંતિમ તારણ ટકાવી શકાય કે નહીં તે જોવા માટે, મેં લેબર કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલા અને સ્પેશ્યલ સિવિલ એપ્લિકેશનના સંકલન સાથે રજૂ કરાયેલા વિવિધ પુરાવાઓ ધ્યાને લીધા છે. આંક ૧૧ ની યાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજો મોટાભાગે સામાવાળા દ્વારા આંક ૮ પરની તેમની ઊલટતપાસમાં સ્વીકારવામાં આવ્યા છે. તેમણે માર્ક ૧૧/૧ થી ૧૧/૧૦ અને ૧૧/૧૫ થી ૧૧/૨૩ પરના દસ્તાવેજોમાં પોતાની સહી સ્વીકારી છે. તેમની આગળની ઊલટતપાસમાં, સામાવાળાએ એવું પણ જણાવ્યું છે કે તેમણે સદર દસ્તાવેજોમાં સહી કરી છે કારણ કે તે તેમની સત્તા અથવા ફરજમાં આવતા હતા. જો સામાવાળા કામદારની સદર કબૂલાત આંક ૧૧/૧, ૨ અને ૩ પરના દસ્તાવેજો સાથે ધ્યાને લેવામાં આવે, તો સ્પષ્ટ થાય છે કે તેમણે

વ્યવસ્થાપકીય તેમજ સુપરવાઈઝરી ક્ષમતામાં કાર્ય કર્યું હતું. આંક ૧૧/૪ થી ૧૧/૧૦ પર અન્ય પત્રવ્યવહાર પણ છે જે દર્શાવી શકે છે કે સામાવાળાએ સુપરવાઈઝરી ક્ષમતામાં કામ કર્યું હતું. જો ઉપરોક્ત પુરાવા ધ્યાને લેવામાં આવે, તો સામાવાળાની સ્થિતિ કલમ ૨(એસ) ના ખંડ (૪) હેઠળ આવશે જેથી તેઓ કામદારની વ્યાખ્યાના દાયરાની બહાર જશે. જો કોઈ વ્યક્તિ સદર આઈ.ડી. એક્ટની કલમ ૨(એસ) ની જોગવાઈઓના અર્થમાં કામદાર ન હોય, તો સદર અધિનિયમ હેઠળનું રક્ષણ તેને ઉપલબ્ધ રહેશે નહીં કે લેબર કોર્ટ સદર અધિનિયમ હેઠળ રક્ષણ લંબાવવાનો અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી રહેશે નહીં.

૯. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને લેતાં, સેવાનો અંત લાવતા પહેલાં તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી કે નહીં તે અંગેના પાસાઓ અપરિણામી બની રહેશે.

૧૦. ઉપરોક્ત અવલોકન અને ચર્ચાને ધ્યાને લેતાં, લેબર કોર્ટે નોંધેલું તારણ કે સામાવાળા કામદાર હતા, તે રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ દેખાતી ભૂલ કરીને આપવામાં આવ્યું છે અને વધુમાં આ તારણ કેસના રેકૉર્ડથી વિપરીત પણ કહી શકાય. તેથી, લેબર કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ એવોર્ડ ટકાવી શકાય તેમ નથી અને તે રદ અને બાજુ પર રાખવા પાત્ર છે.

૧૧. સંજોગો હેઠળ, લેબર કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત એવોર્ડ રદ અને બાજુ પર રાખવામાં આવે છે.

૧૨. અરજી ઉપરોક્ત હદ સુધી મંજૂર કરવામાં આવે છે. તદનુસાર રૂલ પૂર્ણ કરવામાં આવે છે. હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાને લેતાં, ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

(જયંત પટેલ, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.